

Històries metàl·liques

Art i poder a la medalla europea

Històries metàl·liques

Art i poder a la medalla europea

Del 17 d'octubre de 2014 a l'octubre de 2015

Organitza i produeix: Museu Nacional d'Art de Catalunya

Comissari: Albert Estrada-Rius

Lloc: Sala d'exposicions temporals del Gabinet Numismàtic de Catalunya

El Gabinet Numismàtic de Catalunya, del Museu Nacional d'Art de Catalunya, es proposa amb aquesta exposició evocar la intensa i brillant activitat medallística que es va desenvolupar a Europa des del segle XVII al XIX, amb l'eclosió de les anomenades «històries metàl·liques».

Les històries metàl·liques són sèries de medalles que commemoraven els principals esdeveniments d'un regnat, com per exemple els de Lluís XIV de França, Frederic el Gran de Prússia o Napoleó. La seva preparació comportava un treball en equip d'erudits, artistes i tècnics sota l'atenta mirada del sobirà, pel qual cada medalla era una seqüència de la seva vida on se succeïen esdeveniments familiars, èxits diplomàtics, victòries militars i construccions d'obres públiques.

Les sèries metàl·liques, encunyades o impreses, van tenir en comú la construcció i l'explicació d'una determinada història, ràpidament tutelada pel poder, i destinada a perpetuar de manera oficial els principals esdeveniments de la monarquia emissora. Si la construcció de la història, en mans d'erudits i acadèmics, prenia com a font d'autoritat les monedes que es recuperaven de l'Antiguitat, la medalla representava un joc de miralls a través del qual es construïen les proves objectives en què es fonamentava la història de l'època.

Les medalles eren utilitzades com a elements de propaganda pels contemporanis i com a testimoniatges per a la redacció de la història de cara a la posteritat. L'emulació de l'Antiguitat es va convertir, per tant, en un element constant.

Guerres metàl·liques

En les més destacades, com per exemple la de Lluís XIV, es van publicar, a més, volums il·lustrats amb acurats gravats de les peces, acompanyades de les oportunes explicacions. Aquest model dual, sèrie de medalles i llibre il·lustrat que les recollia, permetia al governant assegurar-se de marcar les fites que considerava que magnificaven la història del seu regnat, tant de cara als coetanis com a la posteritat. L'èxit de la fórmula va fomentar la rivalitat entre els monarques i, en aquest sentit, l'aparició d'autèntiques guerres metàl·liques, com les que van enfrontar Guillem d'Orange o l'arxiduc Carles amb el rei Sol.

Posteriorment, la passió pel col·leccionisme va acabar per propiciar que editors particulars emprenguessin sèries de medalles de diferents temes o personatges històrics per atendre la creixent demanda.

El desenvolupament de les anomenades «històries metàl·liques» a l'escenari polític i cultural europeu constitueix un fenomen de llarga durada que floreix a partir del segle XVII i que està lligat a la superació de la individualitat de l'encunyació d'una medalla commemorativa en benefici de la seva seqüencialitat.

Barcelona i les històries metàl·liques

La medalla commemorativa, per la seva pròpia naturalesa, sorgeix en el si de la història de les diferents monarquies europees hegemòniques i en competència, al llarg dels segles XVI-XVIII. Sempre que s'ha estudiat, exposat o treballat aquest tema s'ha fet amb una visió molt nacional pensada des de les capitals d'aquelles velles monarquies: París, Viena, Berlín, Roma, Londres o Moscou, o en la dels seus sobirans de més relleu, protagonistes de les seves històries metàl·liques: Lluís XIV de França, Guillem III d'Orange, Carles VI d'Àustria, Frederic el Gran de Prússia o Napoleó.

La ubicació perifèrica de Barcelona, fora del circuit de les velles corts europees, facilita, sens dubte, la reflexió sobre aquest fenomen continental per oferir una visió en perspectiva. És per això que aquesta exposició pretén posar en el centre d'atenció la globalitat del fenomen de la medalla commemorativa, més enllà d'una o una altra monarquia o capital, i oferir al públic una visió de conjunt a partir de les pròpies col·leccions del museu que, al seu torn, reflecteixen la història del col·leccionisme barceloní.

Les històries metàl·liques que van circular amb tant èxit per les principals corts europees, com un eficaç instrument diplomàtic, són pràcticament desconegudes pel gran públic i això fa més oportuna encara la presentació dels fons de medalla commemorativa que el Museu Nacional d'Art de Catalunya conserva al Gabinet Numismàtic de Catalunya, com un exercici de memòria del nostre passat europeu.

Textos de sala

Text d'introducció a l'exposició

La medalla és un dels fruits artístics més reeixits de la fecunda fascinació que les elits de l'Europa moderna van sentir per l'Antiguitat. En la seva reduïda superfície metàl·lica era possible emular la Roma clàssica per a commemorar fets històrics coetanis i assegurar-ne el seu pas a la posteritat. L'encunyació de sèries de medalles *ex novo* o l'ordenació factícia de les preexistents, gràcies al col·leccionisme i a la impremta, van obrir pas a les anomenades històries metàl·liques en les que les medalles eren les protagonistes absolutes del relat històric.

Text àmbit 1

El rapte de la Història: la medalla commemorativa

Els governants molt aviat van ser conscients del potencial que els oferia la medalla per difondre entre els seus coetanis, però també a la posteritat, els fets que volien que fossin recordats. En aquest context els medallistes van elaborar un llenguatge que va manllevar molts elements de la moneda antiga, especialment romana, i que van esdevenir inherents al nou art però, alhora, van explorar i innovar formes expressives noves.

Vitrines àmbit 1:

- El rapte de la Història: la medalla commemorativa
- El món antic com a mirall
- La medalla, un camp simbòlic
- El paisatgisme a la medalla
- La glorificació del governant
- Què és digne de ser recordat? Família i govern
- Què és digne de ser difós? Guerra i pau

Text àmbit 2

La Història a la mà: les sèries de medalles commemoratives

Les històries i galeries metàl·liques, encunyades en sèries de medalles o impreses en paper, van esdevenir un fenomen europeu de llarga continuïtat que va assolir incloure la medalla commemorativa en un discurs o relat històric. Inicialment, es tractava de col·leccions factícies de medalles que aportaven per si mateixes el fil d'una explicació i que eren recollides en llibres il·lustrats amb gravats. Finalment, van aparèixer les sèries pròpiament dites de medalles que constituïen una seqüència de les peces i que, sovint, també van acabar per ser recollides en llibres il·lustrats.

Vitrines àmbit 2:

- La historia a la mà: les sèries de medalles commemoratives
- La medalla al servei del pontificat
- L'apoteosi metàl·lica de Lluís XIV
- Catalunya a l'histoire métallique de Lluís XIV
- Medalles contra medalles: les guerres metàl·liques contra Lluís XIV
- La Guerra de Successió metàl·lica
- Gravar la història dels Països Baixos: Holanda *versus* Flandes
- L'extensió de las sèries històriques: erudició i col·leccionisme
- L'apoteosi metàl·lica de Napoleó
- La resposta metàl·lica britànica
- Espanya: una monarquia sense història metàl·lica?

Algunes peces de l'exposició

1. Gianpaolo Poggini
Abdicació de Carles V a favor de Felip II
1555

2. Alessandro Cesati
Pau III i el triomf dels Farnese sobre Parma i Piacenza
1549

3. George Friedrich Nürnberger
Alliberament de Barcelona, entrada a Madrid i Brabant, i derrota de Trilemont
1706

4. Giovanni Antonio De Rossi
Pius V i la batalla de Lepant
1571

5. Philipp Heinrich Müller
Presa de Barcelona
1706

6. Vladimir Alexeiev
Coronació de Nicolau I de Rússia
1825

7. Louis Jean Joseph Dubois
Batalla de les Piràmides
1798

8. Otto Hamerani
Climent XII i l'inici de les obres de la façana de Sant Joan de Laterà
1733

9. Anónimo
Alçament dels Països Baixos (medalles geuzen)
 1566

12. Hans Jacob Wolrab
Alliberament de Viena del setge de l'exèrcit otomà per l'aliança austríaca-polonès-bàvara-saxona
 1683

10. Anónimo
Medalla satírica anglesa contra Napoleó
 1814

11. Jean Dassier
Isaac Newton (1642-1726)
 1731-1738

13. Jean Warin
Renovació de l'aliança amb els suïssos
 1663

Històries metàl·liques

Art i poder a la medalla europea

Dates: Del 17 d'octubre de 2014 a l'octubre de 2015

**Organitza
i produeix:** Museu Nacional d'Art de Catalunya

Comissari: Albert Estrada-Rius

Lloc: Sala d'exposicions temporals del Gabinet Numismàtic de Catalunya

Exposició programada dins les activitats del Tricentenari del 1714

**Generalitat
de Catalunya**

El museu agraeix molt especialment
el suport dels Successors de l'antiga
Fàbrica de Medalles Ausió

**MUSEU
NACIONAL
D'ART DE
CATALUNYA**

Oficina de premsa
Tel. 93 622 03 60
premsa@museunacional.cat

Parc de Montjuïc
Barcelona
www.museunacional.cat
f @MuseuNac_Cat

www.museunacional.cat